

KNOW
YOUR
Rights!

Οδηγός Ακτιβιστών της TGEU για τα
Δικαιώματα των Τρανς Ατόμων υπό το
πρίσμα του Ευρωπαϊκού Δικαίου

Μια επισκόπηση του υφιστάμενου Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που καλύπτει τον Επαναπροσδιορισμό Φύλου, την Ταυτότητα Φύλου και την Έκφραση Φύλου.

tgeu.org/eu-law

KNOW Your Rights!

Έκδοση

Συγγραφή | Noah Keuzenkamp

Επιμέλεια | Daniel Moure

Ημερομηνία | Δεκέμβριος 2021

[πρωτοτύπου: Ιούνιος 2015]

με πολλές ευχαριστίες | Christa Tobler, Sophie Aujean, Joël Le Déroff, Tamas Kadar, Tomas Vytautas Raskevičius, Eva Gračanin, Richard Koehler και Boglarka Fedorko

Σχεδιασμός & Διάταξη | bernoh.de

Πνευματικά δικαιώματα | Transgender Europe

Μετάφραση στα ελληνικά | Θάνος Θεοδωρίδης

Τίτλος στο πρωτότυπο | Know your Rights!

TGEU's Activist's Guide on Trans People's Rights under EU Law

Οδηγός Ακτιβιστών της TGEU για τα Δικαιώματα των Τρανς Ατόμων υπό το πρίσμα του Ευρωπαϊκού Δικαίου

Περιεχόμενα

Επισκόπηση.....	4
Οδηγία Αγαθών & Υπηρεσιών (2004/113/EK)	6
Οδηγία Απασχόλησης & Κοινωνικής Ασφάλισης (2006/54/EK)	8
Οδηγία Δικαιωμάτων των Θυμάτων (2012/29/EE)	10
Οδηγίες Προϋποθέσεων Ασύλου και Κοινών Διαδικασιών (2011/95/EE και 2013/32/EE).....	14
Εφαρμογή του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	17
Επιπλέον πηγές	18
Σημειώσεις	19

Οδηγός Ακτιβιστών της TGEU για τα Δικαιώματα των Τρανς Ατόμων υπό το πρίσμα του Ευρωπαϊκού Δικαίου

Μια επισκόπηση του υφιστάμενου Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που καλύπτει τον Επαναπροσδιορισμό Φύλου, την Ταυτότητα Φύλου και την Έκφραση Φύλου.

Αυτό το πληροφοριακό δελτίο παρέχει μια βασική επισκόπηση των τεσσάρων πεδίων κατά τα οποία τα τρανς άτομα προστατεύονται από τις διακρίσεις και όπου ο «επαναπροσδιορισμός φύλου», η «ταυτότητα φύλου» ή η «έκφραση φύλου» αναφέρονται ρητά. Τα τέσσερα αυτά νομικά πεδία καλύπτονται από πέντε οδηγίες¹:

- **Πρόσβαση και Παροχή Αγαθών & Υπηρεσιών** | Οδηγία 2004/113/EK του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2004, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών.
- **Απασχόληση & Κοινωνική Ασφάλιση** | Οδηγία 2006/54/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (αναδιτύπωση)²:
- **Δικαιώματα Θυμάτων Εγκληματικότητας** | Οδηγία 2012/29/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, που καθερώνει τα ελάχιστα πρότυπα σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων εγκληματικότητας.
- **Άσυλο** | Οδηγία 2011/95/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011 σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιτύπωση), και Οδηγία 2013/32/EE σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιτύπωση).

Οι οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσδιορίζουν την ημερομηνία κατά την οποία τα κράτη-μέλη χρειάζεται να υιοθετήσουν ή να προσαρμόσουν νόμους που διασφαλίζουν ότι το περιεχόμενο των οδηγιών εφαρμόζεται στο δικό τους εθνικό δίκαιο, μια διαδικασία που αναφέρεται ως «μεταφορά». Εάν ένα κράτος-μέλος δεν μεταφέρει μια οδηγία πλήρως ή σωστά, η οδηγία υπερισχύει της εθνικής νομοθεσίας στο δικαστήριο.

Τα τρανς άτομα καλύπτονται από αυτές τις οδηγίες στα ακόλουθα πεδία:

	Επαναπροσδιορισμός φύλου	Ταυτότητα φύλου	Έκφραση φύλου
Αγαθά & Υπηρεσίες			
Απασχόληση & Κοινωνική Ασφάλιση			
Άσυλο			
Δικαιώματα Θυμάτων			

Παρακαλώ σημειώστε πως, ενώ ο «επαναπροσδιορισμός φύλου» δεν αναφέρεται ρητά στις οδηγίες Προϋποθέσεων Άσυλου και Κοινών Διαδικασιών, καλύπτεται υπόρρητα μέσω του όρου «ταυτότητα φύλου».

Υπόθεση P. κατά S. και Cornwall County Council (1996), «επαναπροσδιορισμός φύλου» και «ταυτότητα φύλου»

Στην υπόθεση P. κατά S. το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποφάσισε πως η απόλυση ενός ατόμου από την εργασία του επειδή υποβάλλεται, σκοπεύει να υποβληθεί ή έχει υποβληθεί σε επαναπροσδιορισμό φύλου, αποτελεί διάκριση με βάση το φύλο. Το δικαστήριο δήλωσε πως «δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι στο πεδίο εφαρμογής της [προηγούμενης εκδοχής της] οδηγίας εμπίπτουν μόνον οι διακρίσεις που οφείλονται στο γεγονός ότι το άτομο που υφίσταται τη διάκριση ανήκει στο ένα από τα δύο φύλα. [...] Είναι σαφές ότι η οδηγία εφαρμόζεται και στις διακρίσεις που οφείλονται, όπως εν προκειμένω, στον επαναπροσδιορισμό φύλου του ενδιαφερομένου ατόμου. [...] Έτσι, σε περίπτωση απόλυσης λόγω του ότι το ενδιαφερόμενο άτομο έχει την πρόθεση να υποβληθεί ή έχει ήδη υποβληθεί σε επαναπροσδιορισμό φύλου, υφίσταται δυσμενής μεταχείριση του ενδιαφερομένου έναντι των ατόμων που ανήκουν στο φύλο στο οποίο θεωρητικά ανήκε και αυτό το άτομο πριν από τη διαδικασία αυτή» (P. κατά S., παρ. 19-24).

Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σημαίνει ότι όλη η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που απαγορεύει τις διακρίσεις με βάση το φύλο, όπως αυτή για τα Αγαθά & Υπηρεσίες και για την Απασχόληση & Κοινωνική Ασφάλιση, προστατεύει επίσης τα τρανς άτομα. Ωστόσο, το δικαστήριο δεν όρισε τί είναι ο «επαναπροσδιορισμός φύλου». Καμία αναφορά δεν έγινε στην P. κατά S., είτε σε κάποια άλλη υπόθεση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, στην εγχείριση ως προϋπόθεση για την προστασία υπό τον όρο του «επαναπροσδιορισμού φύλου». Αυτό σημαίνει πως ίσως υπάρχει χώρος να ερμηνευθεί ευρέως ο όρος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει σχολιάσει πως «ως τώρα το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει αποφανθεί μόνο για τον επαναπροσδιορισμό φύλου. Δεν υπάρχει νομολογία που να αφορά την ταυτότητα φύλου γενικότερα απ' ότι αυτή καλύπτεται από την προστασία κατά των διακρίσεων λόγω φύλου, αλλά η Επιτροπή θεωρεί ότι η προσέγγιση πρέπει να είναι ουσιαδώς παρεμφερής³». Αυτό σημαίνει ότι τα τρανς άτομα που δεν σκοπεύουν να υποβληθούν σε οποιοδήποτε είδους ιατρικό επαναπροσδιορισμό φύλου πρέπει εντούτοις να καλύπτεται με βάση το φύλο. Ο όρος «έκφραση φύλου» μπορεί ακόμα να ερμηνεύεται ως κάπως ευρύτερος ως προς την κάλυψή του.

Στόχος αυτής της οδηγίας είναι να καταπολεμήσει τις διακρίσεις με βάση το φύλο, συμπεριλαμβανομένων των διακρίσεων σε βάρος τρανς ατόμων, στην πρόσβαση και παροχή όλων των αγαθών και υπηρεσιών, όπως ορίζεται παρακάτω.⁴

Ορισμός των «Αγαθών» και των «Υπηρεσιών».

Τα αγαθά και οι υπηρεσίες που προσφέρονται προς το κοινό από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα καλύπτονται εφόσον είναι:

- έναντι αμοιβής (δηλαδή απαιτούν πληρωμή, είτε από το ίδιο το άτομο είτε από ένα τρίτο μέρος, όπως πχ. ένας ασφαλιστικός φορέας)⁵
- εκτός ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής
- εκτός του πεδίου της δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης⁶ ή περιεχόμενο μέσω μαζικής ενημέρωσης και διαφήμισης, τα οποία εξαιρούνται ρητά από αυτήν την οδηγία (άρθρο 3.3)

Η οδηγία περιλαμβάνει, χωρίς να περιορίζεται μόνο εκεί, στα ακόλουθα αγαθά και υπηρεσίες:

- Πρόσβαση στα αγαθά και τις υπηρεσίες που παρέχονται σε μαγαζιά, εστιατόρια, μπαρ, ξενοδοχεία και άλλους χώρους που εμπορεύονται αγαθά ή προσφέρουν υπηρεσίες.
- Τραπεζικές και οικονομικές υπηρεσίες.
- Ασφάλεια (συμπεριλαμβανομένου του να μην χρειάζεται να καταβάλλει υψηλότερο αντίτιμο επειδή το άτομο είναι τρανς)⁷.
- Υπηρεσίες υγείας, όπως ασφάλεια υγείας και περίθαλψη⁸.
- Στέγαση και κατάλυση.
- Μετακίνηση, τόσο δημόσια όσο και ιδιωτική, όπως ταξί.
- Εγκαταστάσεις άθλησης, συμπεριλαμβανομένων των γυμναστηρίων.
- Αγαθά και υπηρεσίες που παρέχονται μέσω διαδικτύου.
- Δημόσιες υπηρεσίες για τις οποίες απαιτείται κάποιο αντίτιμο (πχ. διαβατήριο)

Ορισμοί των ειδών διάκρισης που καλύπτονται

- **Άμεση διάκριση** | «όταν ένα πρόσωπο υφίσταται, λόγω φύλου, μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν την οποία υφίσταται, υπέστη ή θα υφίστατο ένα άλλο πρόσωπο σε ανάλογη κατάσταση» (άρθρο 2α)

- **Έμμεση διάκριση** | «όταν μια εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική μπορεί να θέτει⁹ σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση τους εκπροσώπους του ενός φύλου σε σύγκριση με τους εκπροσώπους του άλλου φύλου (εκτός αν αυτή η διάταξη, το κριτήριο ή η πρακτική δικαιολογείται αντικειμενικώς από έναν θεμιτό σκοπό (άρθρο 4.5)¹⁰, και τα μέσα για την επίτευξη του εν λόγω στόχου είναι πρόσφορα και αναγκαία)» (άρθρο 2β)
- **Παρενόχληση** | «όταν εκδηλώνεται ανεπιθύμητη συμπεριφορά συνδεδεμένη με το φύλο ενός προσώπου με σκοπό ή αποτέλεσμα την παραβίαση της αξιοπρέπειας του προσώπου αυτού και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος» (άρθρο 2γ) hostile, degrading, humiliating or offensive environment» (Art. 2c)
- **Σεξουαλική παρενόχληση** | «όταν εκδηλώνεται οποιαδήποτε μορφή ανεπιθύμητης λεκτικής, μη λεκτικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός ατόμου, ιδίως με τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος» (άρθρο 2δ)
- **Εντολή για την εφαρμογή διακριτικής μεταχείρισης** | Αυτό καλύπτει την εντολή για παρενόχληση, σεξουαλική παρενόχληση και διάκριση (τόσο άμεση όσο και έμμεση). (άρθρο 4.4)
- **Παρενόχληση από τρίτο** | Ένας πάροχος αγαθών ή υπηρεσιών θα μπορούσε να είναι υπόλογος σε καταστάσεις που εμπλέκουν έναν τρίτο παρενοχλητή¹¹.

Παραδείγματα διαφορετικών ειδών διακρίσεων

Άμεση διάκριση | Μια ομάδα τρανς ατόμων έχει κλείσει έναν συνεδριακό χώρο σε κάποιο ξενοδοχείο από το τηλέφωνο, όμως όταν φτάνουν τους απαγορεύεται η είσοδος.

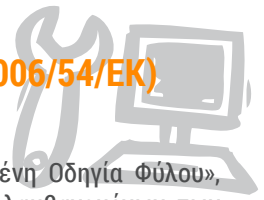
Έμμεση διάκριση | Μια ασφαλιστική εταιρία αποστέλλει τακτικές ειδοποιήσεις για τεστ ΠΑΠ μόνο σε πελάτες που είναι νομικά εγγεγραμμένοι ως γυναίκες.

Παρενόχληση | Καθώς ένα τρανς άτομο τρώει σε ένα εστιατόριο, ο/η σερβιτόρος/α κάνει τρανοφοβικά “αστεία”, γελάει και δείχνει επανειλημμένα προς το τραπέζι του.

Σεξουαλική παρενόχληση | Στο γυμναστήριο ένα τρανς άτομο ακούει το προσωπικό να σχολιάζει το σώμα του και να συζητάει αν θα συνευρισκόταν σεξουαλικά μαζί του.

Εντολή για την εφαρμογή διακριτικής μεταχείρισης | Ο διευθυντής μιας κλινικής για ΣΜΝ δίνει εντολή στο προσωπικό να μην παρέχει υπηρεσίες σε τρανς άτομα.

Οδηγία Απασχόλησης & Κοινωνικής Ασφάλισης (2006/54/ΕΚ)

Στόχος αυτής της οδηγίας, που συχνά αποκαλείται «Αναδιευθετημένη Οδηγία Φύλου», είναι να καταπολεμήσει τις διακρίσεις με βάση το φύλο, συμπεριλαμβανομένων των διακρίσεων σε βάρος τρανς ατόμων (αιτιολογική σκέψη 3), στην απασχόληση και την κοινωνική ασφάλιση και περιλαμβάνει:

- **Πρόσβαση** | «τους όρους πρόσβασης στην απασχόληση, την αυτοαπασχόληση και την εργασία, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων επιλογής και των όρων πρόσληψης, ανεξάρτητα από τον κλάδο δραστηριότητας και σε όλα τα επίπεδα της επαγγελματικής ιεραρχίας, συμπεριλαμβανομένων των προαγωγών» (άρθρο 14.1α)
- **Επαγγελματική επιμόρφωση** | «την πρόσβαση σε όλους τους τύπους και τα επίπεδα επαγγελματικού προσανατολισμού, επαγγελματικής κατάρτισης, επιμόρφωσης και επαγγελματικού αναπροσανατολισμού, συμπεριλαμβανομένης της απόκτησης πρακτικής εμπειρίας» (άρθρο 14.1β)
- **Συνθήκες** | «όρους απασχόλησης και εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των απολύσεων, καθώς και θέματα αμοιβής» (άρθρο 14.1γ) βλέπε επίσης άρθρο 4 για το δικαίωμα της ίσης αμοιβής.
- **Συνδικάτα και επαγγελματικές οργανώσεις** | «την ιδιότητα του μέλους και τη συμμετοχή σε οργάνωση εργαζομένων ή εργοδοτών ή σε οποιαδήποτε οργάνωση τα μέλη της οποίας ασκούν συγκεκριμένο επάγγελμα, συμπεριλαμβανομένων των πλεονεκτημάτων που χορηγούνται από τέτοιες οργανώσεις» (άρθρο 14.1δ)
- **Κοινωνική ασφάλιση** | τις διακρίσεις στην πρόσβαση, τις συνθήκες και τις παροχές που πληρώνονται μέσω επαγγελματικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, συμπεριλαμβανομένης της σύνταξης, της αναρρωτικής άδειας, της αναπηρίας, του εργατικού ατυχήματος και ασθενειών του επαγγέλματος και του επιδόματος αδειας, καθώς και όλων των «επαγγελματικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης που προβλέπουν άλλες κοινωνικές παροχές σε είδος ή σε χρήματα και ιδίως παροχές επιζώντων και οικογενειακές παροχές» (άρθρο 7.1)

Ορισμοί των ειδών διάκρισης που καλύπτονται

Όπως και στην οδηγία Αγαθών & Υπηρεσιών (βλέπε ορισμούς άνωθεν), η διάκριση είναι:

- Άμεση και έμμεση διάκριση¹² (άρθρα 2.1α και 2.1β)
- Παρενόχληση και σεξουαλική παρενόχληση (άρθρα 2.1γ και 2.1δ)
- Εντολή για την εφαρμογή διακριτικής μεταχείρισης (άρθρο 2.2β)
- Επιπροσθέτως: διάκριση με τη μορφή «οποιασδήποτε λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης

γυναίκας [sic] που σχετίζεται με άδεια εγκυμοσύνης ή μητρότητας» (άρθρο 2.2γ)¹³

Δεδομένα ιδιαίτερης σημασίας για τα τρανς άτομα

- Είναι παράνομο να απολύσεις τρανς άτομο εργαζόμενο επειδή υποβάλλεται, πρόκειται να υποβληθεί ή έχει υποβληθεί σε θεραπεία επαναπροσδιορισμού φύλου (πρβλ. Ρ. κατά Σ.).
- Η προστασία ενάντια στις διακρίσεις έχει ισχύ έναντι και των συντρόφων των εργαζομένων, ώστε τόσο οι διακρίσεις εναντίον του/της συντρόφου ενός τρανς εργαζομένου ατόμου όσο και οι διακρίσεις εναντίον του/της τρανς συντρόφου του εργαζομένου είναι εξίσου παράνομες, πχ. στις περιπτώσεις επιδομάτων χρεείας και οικογενειακών επιδομάτων.¹⁴

Όσον αφορά τις αναρρωτικές άδειες και τα επιδόματα αναπηρίας, δεν έχει υπάρξει ακόμα κάποια εκδίκαση που να αποσαφηνίζει τα δικαιώματα των τρανς ατόμων στο πολύπλοκο αυτό πεδίο. Ωστόσο, τουλάχιστον υπό συγκεκριμένες περιπτώσεις, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι:

- Η αναρρωτική άδεια και τα επιδόματα οφείλουν να καλύπτουν την απουσία ενός τρανς εργαζομένου ατόμου για ιατρικούς λόγους σχετιζόμενους με τον επαναπροσδιορισμό φύλου με τον ίδιο τρόπο όπως καλύπτονται άλλες (όχι αποκλειστικά για τρανς άτομα) ιατρικές θεραπείες.
- Τα επιδόματα αναπηρίας οφείλουν να καλύπτουν τις περιπτώσεις μόνιμης αναπηρίας ως συνέπεια χειρουργείου επαναπροσδιορισμού φύλου.

Παραδείγματα διαφορετικών ειδών διακρίσεων

Άμεση διάκριση | Ένα τρανς άτομο ψυχολόγος απορρίπτεται από μέλος στο εθνικό σώμα ψυχολόγων.

Έμμεση διάκριση | Η αίτηση ενός τρανς άνδρα για τη θέση ενός αστυνομικού απορρίπτεται επειδή η πολιτική της αξιολόγησης της υγείας για τους νεοσύλλεκτους απαιτεί οι άνδρες αστυνομικοί να έχουν τουλάχιστον έναν λειτουργικό όρχι.

Παρενόχληση | Κατά τη διάρκεια μιας επιμόρφωσης στις σχέσεις με τους πελάτες ο εκπαιδευτής κριτικάρει τη φωνή και τον ρουχισμό ενός τρανς εργαζομένου ατόμου ως ενοχλητικό για τους πελάτες.

Σεξουαλική παρενόχληση | Κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης για δουλειά ο συνεντευξιάζων κοιτάζει επίμονα το στήθος μιας τρανς γυναίκας και κάνει ερωτήσεις σχετικές με εγχείρηση επαναπροσδιορισμού φύλου.

Εντολή για την εφαρμογή διακριτικής μεταχείρισης | Μόλις ένας υπάλληλος κάνει coming-out ως τρανς άνδρας, ο διευθυντής στέλνει e-mail σε πολλούς υπαλλήλους

Ζητώντας τους να αναφέρουν εάν το άτομο προσπαθεί να χρησιμοποιήσει το μπάνιο των ανδρών και να του πουν να μην το κάνει.

Δυσμενής διάκριση εξ αντανakλάσεως

Στην υπόθεση Coleman κατά Attridge Law (2008), το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η διάκριση εξ αντανakλάσεως είναι παράνομη σε έναν εργασιακό χώρο. Στη συγκεκριμένη αυτή υπόθεση, το δικαστήριο έκρινε πως η Sharon Coleman υφίστατο παρενόχληση και διάκριση από τον εργοδότη της επειδή είχε έναν ανάπηρο γιο (δηλαδή επειδή σχετιζόταν με ένα άτομο με κάποια αναπηρία).

Αν και δεν έχουν υπάρξει εκδικάσεις υποθέσεων για διάκριση εξ αντανakλάσεως βασισμένα σε άλλα δεδομένα, όπως ο επαναπροσδιορισμός φύλου και η ταυτότητα φύλου, αυτή η κρίση θα είχε ισχύ και σε τέτοιες περιπτώσεις, πχ. ένας εργαζόμενος υφίσταται διακρίσεις λόγω της συσχέτισής του με ένα τρανς άτομο, καθώς επίσης και σε περιπτώσεις διακρίσεων εξ αντανakλάσεως στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών.

Οδηγία Δικαιωμάτων των Θυμάτων (2012/29/ΕΕ)

Στόχος της οδηγίας είναι να διασφαλίσει πως «τα θύματα της εγκληματικότητας τυγχάνουν της δέουσας πληροφόρησης, υποστήριξης και προστασίας και είναι ικανά να συμμετέχουν στην ποινική διαδικασία» και πως «αντιμετωπίζονται με σεβασμό, ευαισθησία, εξατομικευμένη, επαγγελματική και χωρίς διακρίσεις προσέγγιση, σε κάθε επαφή με τις υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων ή τις υπηρεσίες αποκαταστατικής δικαιοσύνης ή άλλη αρμόδια αρχή» (άρθρο 1.1). Συγκεκριμένα, η οδηγία δηλώνει πως όλα τα θύματα οφείλουν να αντιμετωπίζονται χωρίς κανενός είδους διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένης αυτής στη βάση του φύλου, της ταυτότητας φύλου και της έκφρασης φύλου (αιτιολογική σκέψη 9).

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι αυτή η οδηγία δεν είναι τμήμα του ποινικού δικαίου και ιδιαίτερα δεν είναι ένας νόμος εγκλημάτων μίσους. Δεν παρέχει τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον ορισμό του εγκλήματος μίσους και καλύπτει μόνο το δικαίωμα των θυμάτων ποινικών αδικημάτων σύμφωνα με τους νόμους του αντίστοιχου κράτους-μέλους (δηλαδή εάν δεν υπάρχει εθνική νομοθεσία που να ποινικοποιεί τις εκφράσεις μίσους, τα θύματά του δεν προστατεύονται από αυτήν την οδηγία).

Τα δικαιώματα που ορίζονται στην οδηγία και έχουν ισχύ για όλα τα θύματα είναι τα εξής:

Δικαιώματα στην παροχή πληροφοριών και υποστήριξη (άρθρα 3-9)

- Το δικαίωμα στη λήψη πληροφοριών με έναν κατανοητό, απλό τρόπο και η λήψη, εάν είναι αναγκαίο, δωρεάν μετάφρασης και διερμηνείας καθ' όλη τη διάρκεια ποινικών διαδικασιών και κατά την υποβολή καταγγελιών (άρθρα 3, 5, 7).
- Το δικαίωμα στη λήψη πληροφοριών για κάθε διαθέσιμη στήριξη, συμπεριλαμβανομένης πχ. της υποστήριξης θυμάτων, της προστασίας, της νομικής βοήθειας και των διαδικασιών (άρθρο 4).
- Το δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με το καθεστώς της ποινικής διαδικασίας (άρθρο 6).
- Το δικαίωμα στην πρόσβαση και τη λήψη δωρεάν υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών για καθεστώα αποζημίωσης, συναισθηματικής και ψυχολογικής υποστήριξης, συμβουλευτικής σε οικονομικά και πρακτικά ζητήματα και συμβουλευτικής για την αποτροπή της κατ' επανάληψη θυματοποίησης, εκφοβισμού ή αντιποιίνων (άρθρα 8-9).

Δικαιώματα συμμετοχής σε ποινικές διαδικασίες (άρθρα 10-17)

- Το δικαίωμα ακρόασης σε διαδικασίες και παροχής αποδεικτικών στοιχείων (άρθρο 10).
- Το δικαίωμα στην αναθεώρηση της απόφασης να μην ασκηθεί δίωξη κατά του δράστη (άρθρο 11).
- Το δικαίωμα συναίνεσης και ασφάλειας στις διαδικασίες αποκαταστατικής δικαιοσύνης (άρθρο 12).
- Το δικαίωμα νομικής συνδρομής, αποζημίωσης δαπανών, επιστροφής κάθε κατασχεθείσας ιδιοκτησίας (πχ. ως αποδεικτικό στοιχείο) και απόφασης για τη χορήγηση αποζημίωσης (άρθρα 13-16).
- Το δικαίωμα καταγγελίας ενός εγκλήματος στο κράτος-μέλος όπου κατοικεί το θύμα ή στο κράτος-μέλος όπου διαπράχθηκε το έγκλημα (άρθρο 17).

Προστασία θυμάτων (άρθρα 18-21)

- Το δικαίωμα στην προστασία από τη δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, εκφοβισμό και αντίποινα και στην προστασία της αξιοπρέπειας κατά τη διάρκεια ανάκρισης και κατάθεσης (άρθρο 18).
- Το δικαίωμα αποφυγής επαφής με τον δράστη κατά τη διάρκεια νομικών διαδικασιών (άρθρο 19).
- Το δικαίωμα υποβολής σε συνέντευξη χωρίς καθυστέρηση και μόνον όσες φορές κρίνεται απολύτως απαραίτητο και της συνοδείας από νόμιμο εκπρόσωπο (άρθρο 20).
- Το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικότητας από τις Αρχές και στα μέσα ενημέρωσης (άρθρο 21).

Τα δικαιώματα των θυμάτων με ειδικές ανάγκες προστασίας, συμπεριλαμβανομένων των τρανς θυμάτων βίας στη βάση του φύλου και της προκατάληψης ή εγκλημάτων μίσους (άρθρα 22-23)

Εκτός από τα δικαιώματα που παρατίθενται παραπάνω, η οδηγία ορίζει ότι πρέπει να διενεργείται ατομική αξιολόγηση κινδύνου για όλα τα θύματα εγκλημάτων, ούτως ώστε «να προσδιορίζονται οι ειδικές ανάγκες προστασίας και να αποφασίζεται αν και σε ποιο βαθμό τα θύματα θα μπορούσαν να επωφεληθούν από ειδικά μέτρα κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας [...] λόγω ιδιαίτερου κινδύνου να υποστούν δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, εκφοβισμό και αντίποινα» (άρθρο 22.1). Αυτό θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει την προστασία θυμάτων από δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση από την αστυνομία και από άλλους που διαδρούν με το θύμα κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας. Η ατομική αξιολόγηση οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα προσωπικά χαρακτηριστικά του θύματος, τον τύπο και τη φύση του εγκλήματος και τις περιστάσεις του εγκλήματος (άρθρο 22.2-3), συμπεριλαμβανομένων:

- Της ταυτότητας φύλου και της έκφρασης φύλου του θύματος.
- Το κατά πόσο ήταν ένα έγκλημα μίσους ή παρακινούμενο από προκατάληψη ή ένα έγκλημα με κίνητρο τη διάκριση, συμπεριλαμβανομένης της τρανσφοβικής προκατάληψης, διάκρισης και μίσους.
- Το κατά πόσο το θύμα υπέστη βία λόγω φύλου, που ορίζεται ως «βία που στρέφεται κατά προσώπου λόγω φύλου, ταυτότητας ή έκφρασης του φύλου του εν λόγω προσώπου ή θίγει δυσανάλογα πρόσωπα συγκεκριμένου φύλου» (αιτιολογική σκέψη 17).

Η ατομική αξιολόγηση θα πρέπει να προσδιορίζει τις ειδικές ανάγκες προστασίας και τα ειδικά μέτρα προστασίας και υποστήριξης που πρέπει να ληφθούν, συμπεριλαμβανομένων:

- Υπηρεσιών υποστήριξης από ειδικούς, όπως ξενώνες, προσωρινά καταλύματα και στοχευμένη υποστήριξη για θύματα βίας λόγω φύλου και σεξουαλικής βίας, όπως μετατραυματική υποστήριξη και συμβουλευτική (άρθρο 9.3)¹⁵.
- Συνεντεύξεων που διεξάγονται σε χώρους κατάλληλους, από τους ίδιους, εκπαιδευμένους επαγγελματίες, οι οποίοι, εάν το θύμα το επιθυμεί, είναι του ίδιου φύλου με αυτό (άρθρο 23.2).
- Μέτρων αποφυγής οπτικής επαφής με τον δράστη, αποφυγής παρουσίας στο δικαστήριο για την παροχή αποδεικτικών στοιχείων, αποφυγής περιττών ερωτήσεων σχετιζόμενων με την ιδιωτική ζωή του θύματος και διεξαγωγής της ακροαματικής διαδικασίας χωρίς την παρουσία κοινού (άρθρο 23.3).

Τα παιδιά θύματα εγκληματικότητας έχουν επιπρόσθετα δικαιώματα προστασίας όπως δηλώνονται στο Άρθρο 24.

Περεταίρω σημαντικά σημεία:

- Το δικαίωμα στην προστασία της ιδιωτικότητας συμπεριλαμβάνει τα προσωπικά

χαρακτηριστικά που λαμβάνονται υπόψη κατά την ατομική αξιολόγηση, μεταξύ αυτών και της ταυτότητας και έκφρασης φύλου (άρθρο 21).

- Είναι παράνομο να διεξαχθούν ιατρικές εξετάσεις ούτως ώστε να προσδιοριστεί το φύλο του θύματος, καθώς τα κράτη-μέλη οφείλουν να διασφαλίσουν πως «οι ιατρικές εξετάσεις περιορίζονται στο ελάχιστο και διενεργούνται μόνο όταν είναι αυστηρά αναγκαίο για τους σκοπούς της ποινικής διαδικασίας» (άρθρο 20).
- Τα μέλη της οικογένειας, ειδικά ενός θύματος που έχασε τη ζωή του ως αποτέλεσμα του εγκλήματος, έχουν επίσης δικαιώματα υπό αυτήν την οδηγία. Τα μέλη της οικογένειας συμπεριλαμβάνουν «το πρόσωπο που ζει με το θύμα σε κοινό νοικοκυριό με στενή σχέση δέσμευσης σε σταθερή και συνεχή βάση» (άρθρο 2.1β).
- Το δικαίωμα στην υποστήριξη θυμάτων δεν πρέπει να εξαρτάται από την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία (αιτιολογική σκέψη 40) και οι καθυστερημένες αναφορές δεν πρέπει να συντελούν στην άρνηση της καταγγελίας και των δικαιωμάτων που αντιστοιχούν (αιτιολογική σκέψη 25).
- Όλα τα δικαιώματα εφαρμόζονται επίσης σε ανθρώπους που δεν είναι πολίτες ή κάτοικοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή αυτά τα δικαιώματα «δεν εξαρτώνται από το καθεστώς διαμονής των θυμάτων στο έδαφός τους ή από την ιθαγένεια ή την εθνικότητά τους» (αιτιολογική σκέψη 10).

Μεταφορά της οδηγίας για τα Δικαιώματα των Θυμάτων στο εθνικό δίκαιο

Η οδηγία πρέπει να μεταφερθεί από τα κράτη-μέλη ως τις 16 Νοεμβρίου 2015 (άρθρο 27). Ως τον Νοέμβριο του 2017, τα κράτη μέλη οφείλουν να υποβάλουν στατιστικά δεδομένα στην Επιτροπή αναφορικά με τον αριθμό των θυμάτων που έκαναν χρήση των δικαιωμάτων του (άρθρο 28). Για περισσότερες πληροφορίες, βλέπε τις κατευθυντήριες γραμμές της ILGA-Europe για τη μεταφορά στο www.ilga-europe.org/home/publications/reports_and_other_materials.

Οδηγία Προϋποθέσεων (2011/95/ΕΕ)

Αυτή η οδηγία εξειδικεύει, με μεγάλη λεπτομέρεια, ποιος πληροί τις προϋποθέσεις για άσυλο ή επικουρική προστασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (άρθρα 2-19), καθώς και ποια είναι τα δικαιώματα των προσφύγων ή ατόμων σε καθεστώς επικουρικής προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μεταξύ άλλων και για την πρόσβαση στην εκπαίδευση, τη στέγαση και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (άρθρα 20-35).^{16,17}

Το βασικά σημεία που πρέπει να τονιστούν για τα τρανς άτομα αιτούμενα άσυλο είναι τα ακόλουθα (ρητή αναφορά στην αιτιολογική σκέψη 30 και το άρθρο 10.1δ):

Ορισμός «πρόσφυγα» και «κοινωνικής ομάδας»

Ο οδηγία ορίζει τον «πρόσφυγα» σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης, δηλαδή «ο υπήκοος τρίτης χώρας [ή άπατρις] ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας» (άρθρο 2δ).¹⁸

Σημαντικό είναι ότι η οδηγία ξεκαθαρίζει ότι «λαμβάνονται δεόντως υπόψη πτυχές συνδεόμενες με το φύλο, συμπεριλαμβανομένης της ταυτότητας του φύλου, κατά τον καθορισμό της ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας ή τον προσδιορισμό χαρακτηριστικού αυτής της ομάδας» (άρθρο 10δ). Αυτό σημαίνει ότι ένα άτομο που διώκεται λόγω του φύλου του¹⁹, πληροί τα κριτήρια για προστασία επειδή αυτή η ταυτότητα φύλου το καθιστά μέρος μιας «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας».

Η οδηγία επίσης σημειώνει πως «Για τους σκοπούς του καθορισμού της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη θέματα που απορρέουν από το φύλο του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένης της ταυτότητας του φύλου και του γενετήσιου προσανατολισμού, τα οποία μπορεί να σχετίζονται με ορισμένες νομικές παραδόσεις και έθιμα, που οδηγούν επί παραδείγματι σε ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων, υποχρεωτική στείρωση, στο βαθμό που έχουν σχέση με τον βάσιμο φόβο του αιτούντα για δίωξη σε βάρος του» (αιτιολογική σκέψη 30)..

Δραστηριότητες μετά την έξοδο από τη χώρα προέλευσης

Ο φόβος διώξεως λόγω δραστηριοτήτων που έλαβαν χώρα μετά την έξοδο από τη χώρα προέλευσης μπορεί να είναι αρκετός για την αναγνώριση καθεστώτος προστασίας, εφόσον αυτές οι δραστηριότητες «αποτελούν εκδήλωση και προέκταση πεποιθήσεων ή προσανατολισμών τις οποίες ο αιτών είχε ήδη στη χώρα προέλευσης» (άρθρο 5.2). Για παράδειγμα, εάν ένας αιτών έχει κάνει coming-out ως τρανς άτομο ή έχει αποκτήσει πρόσβαση σε θεραπεία επαναπροσδιορισμού φύλου μετά την άφιξή του στην Ευρωπαϊκή

Ένωση, το γεγονός ότι είναι τρανς πρέπει και πάλι να ληφθεί πλήρως υπόψη όταν αξιολογείται το εάν υπάρχει ένας βάσιμος φόβος διώξεων.

Υπόθεση X, Y, Z κατά Υπουργού Εσωτερικών και Ασύλου (2013)

Σε αυτή την υπόθεση το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αναλογίστηκε το εάν έπρεπε να δοθεί άσυλο στην Ολλανδία σε τρεις ομοφυλόφιλους άνδρες από τη Σενεγάλη, τη Σιέρρα Λεόνε και την Ουγκάντα. Αν και αυτή η υπόθεση αντιμετώπιζε ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού, τα συμπεράσματα θα πρέπει να έχουν εφαρμογή και σε τρανς άτομα αιτούντες που διώκονται εξαιτίας της ταυτότητας φύλου τους. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι νόμοι ποινικοποίησης δεν είναι από μόνοι τους αρκετοί για να συνιστούν δίωξη, αλλά ότι πρέπει να εφαρμόζονται στη χώρα προέλευσης και ότι πρέπει να επιφέρουν αυστηρές ποινές (πχ. φυλάκιση ή θάνατο). Ωστόσο, υπέδειξε πως η ύπαρξη ενός τέτοιου νόμου, ασχέτως από την πραγματική εφαρμογή του, οφείλει να είναι μέρος της αξιολόγησης του εάν οι ΛΟΑΤ κοινότητες αποτελούν μια «ιδιαιτέρη κοινωνική ομάδα», γεγονός το οποίο είναι το πρώτο βήμα στην αξιολόγηση αιτήσεων ασύλου στη βάση του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ταυτότητας φύλου. Αποφάνθηκε επίσης πως το να ζητηθεί στους αιτούντες να επιστρέψουν [στη χώρα προέλευσής τους] και να είναι «διακριτικοί» με τον σεξουαλικό προσανατολισμό τους (ή, έμμεσα, την ταυτότητα φύλου τους) δεν είναι επιτρεπτό. Για περισσότερες λεπτομέρειες πάνω στο το συνιστά «δίωξη» στο πλαίσιο της νομοθεσίας για το άσυλο, βλέπε τις κατευθυντήριες γραμμές της ILGA-Europe για την οδηγία Προϋποθέσεων στο www.ilga-europe.org/home/publications/reports_and_other_materials.

Οδηγία Κοινών Διαδικασιών (2013/32/ΕΕ)

Αυτή η οδηγία περιγράφει με μεγάλη λεπτομέρεια ποια διαδικασία πρέπει να ακολουθείται όταν κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁰ αξιολογούν αιτήσεις για άσυλο ή επικουρική προστασία και τα δικαιώματα των αιτούντων, μεταξύ άλλων το δικαίωμα στη λήψη πληροφοριών, τη διερμηνεία, τη νομική αρωγή και την εκπροσώπηση.²¹

Το βασικά σημεία που πρέπει να τονιστούν για τα τρανς άτομα αιτούμενα άσυλο είναι τα ακόλουθα (ρητή αναφορά στην αιτιολογική σκέψη 29, άρθρο 11 & άρθρο 15):

Ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις

- Οι αιτούντες μπορούν να πληρούν τις προϋποθέσεις για «ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις» εξαιτίας «ιδιαιτέρων συνθηκών» (άρθρο 2δ), όπως για παράδειγμα την ταυτότητα φύλου τους (αιτιολογική σκέψη 29), πράγμα που σημαίνει ότι «στους εν λόγω αιτούντες θα πρέπει να παρέχεται η κατάλληλη στήριξη, μεταξύ άλλων, αρκετός χρόνος, ούτως ώστε να δημιουργούνται οι συνθήκες που είναι αναγκαίες

για την πραγματική πρόσβασή τους στις διαδικασίες και για την επίκληση των στοιχείων που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησής τους διεθνούς προστασίας» (αιτιολογική σκέψη 29).

- Οι εν λόγω αιτούντες θα πρέπει να απαλλάσσονται από ταχείες ή συνοριακές διαδικασίες όπου η παροχή επαρκούς υποστήριξης δεν είναι δυνατή (αιτιολογική σκέψη 30).
- Οι αιτούντες που χρειάζονται ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις θα πρέπει να ταυτοποιούνται πριν από τη λήψη πρωτόδικης απόφασης (αιτιολογική σκέψη 29), αλλά η ανάγκη ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων θα πρέπει επίσης να εξετάζεται εάν η ανάγκη αυτή καταστεί προφανής σε κάποιο μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας (άρθρο 24.4).

Διαδικασίες συνέντευξης

- Το προσωπικό που εξετάζει αιτήσεις και λαμβάνει αποφάσεις πρέπει να είναι ικανό «να ζητήσει συμβουλές, εφόσον καταστεί αναγκαίο, από εμπειρογνώμονες επί ειδικών ζητημάτων πχ. [...] ζητήματα φύλου» (άρθρο 10).
- Τα άτομα που διεξάγουν τις συνεντεύξεις πρέπει «να είναι κατάλληλα για να συνεκτιμήσουν τις προσωπικές και γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την αίτηση, συμπεριλαμβανομένης [...] της ταυτότητας φύλου του αιτούντος» (άρθρο 15).
- Οι διαδικασίες και οι συνεντεύξεις πρέπει να είναι «ευαισθητοποιημένες ως προς τη διάσταση του φύλου» (αιτιολογική σκέψη 32).

Ιδιωτικότητα και Συναίνεση

- Οι αποφάσεις επί των αιτήσεων πρέπει να εκδίδονται χωρίς να αποκαλύπτεται η ταυτότητα φύλου του αιτούντος σε άλλα άτομα (άρθρο 11.3).
- Ιατρικές εξετάσεις πρέπει να διεξάγονται μόνο για να υποδειχθούν σημάδια «διώξεων και σοβαρών βλαβών που υπέστησαν στο παρελθόν» και μόνο με τη συναίνεση του αιτούντος (άρθρο 18).

Εφαρμογή των νόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι οδηγίες περιέχουν διατάξεις που μπορούν να συμβάλουν στη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής και επιβολής του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα κράτη-μέλη και μπορεί να παράσχουν σημείο εισόδου για την υπεράσπιση. Τα κράτη-μέλη είναι υποχρεωμένα ή ενθαρρύνονται:

- **Να διαδίδουν πληροφορίες και να ευαισθητοποιούν αναφορικά με το περιεχόμενο της οδηγίας και τα δικαιώματα που ορίζονται σε αυτές.**
Αγαθά & Υπηρεσίες (άρθρο 15)· Απασχόληση (άρθρο 30)· Δικαιώματα Θυμάτων (άρθρο 26)
- **Να συμμετέχουν προφορικά και επί το έργο με μη-κυβερνητικές οργανώσεις και ενδιαφερόμενα μέρη με έννομο συμφέρον.**
Αγαθά & Υπηρεσίες (άρθρο 11)· Απασχόληση (άρθρο 22)· Δικαιώματα Θυμάτων (αιτιολογική σκέψη 62)
- **Να διασφαλίζουν ότι οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις μπορούν να υποστηρίξουν καταγγελίες σε νομικές και διοικητικές διαδικασίες που παρέχονται για την επιβολή των υποχρεώσεων υπό τις οδηγίες (πχ. δικαστικές υποθέσεις).**
Αγαθά & Υπηρεσίες (άρθρο 8.3)· Απασχόληση (άρθρο 17.2)· Διαδικασίες Ασύλου (άρθρα 21.1 & 22.2)
- **Να λαμβάνουν θετική δράση για την αποτροπή ή την αποκατάσταση ζημιών σχετιζόμενες με το φύλο και να διασφαλίζουν την πλήρη ισότητα στην πράξη.**
Αγαθά & Υπηρεσίες (άρθρο 6)· Απασχόληση (άρθρο 3)
- **Να εκπαιδεύουν επαγγελματίες που μπορούν να έρθουν σε επαφή με δικαιούχους.**
Δικαιώματα Θυμάτων (άρθρο 25)· Διαδικασίες Ασύλου (πχ. αιτιολογικές σκέψεις 16, 26)
- **Να συλλέγουν στατιστικές για τον αριθμό και τα είδη των εγκλημάτων και το φύλο των θυμάτων.**

Φορείς Ισότητας

Η οδηγία Αγαθών & Υπηρεσιών (άρθρο 12) και η οδηγία Απασχόλησης & Κοινωνικής Ασφάλισης (άρθρο 20) απαιτούν τα κράτη-μέλη να θεσπίσουν φορείς ισότητας «για την προώθηση, την ανάλυση, την παρακολούθηση και την υποστήριξη της ίσης μεταχείρισης όλων των προσώπων, χωρίς διακρίσεις λόγω φύλου» (οδηγία Απασχόλησης, άρθρο 20.1). Οι φορείς ισότητας οφείλουν να συνδράμουν τα θύματα διακρίσεων να δίνουν συνέχεια στις καταγγελίες και να διεξάγουν έρευνες, να δημοσιεύουν αναφορές και να κάνουν προτάσεις για τις διακρίσεις λόγω φύλου (οδηγία Απασχόλησης, άρθρο 20.2). Δεδομένου ότι το «φύλο» περιλαμβάνει τον «επαναπροσδιορισμό φύλου», οι φορείς ισότητας οφείλουν να συμπεριλαμβάνουν τις διακρίσεις κατά τρανς ατόμων στις αρμοδιότητές τους.

Επιπλέον Πηγές

Ολόκληρα τα κείμενα των οδηγιών σε όλες τις γλώσσες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διευθύνσεις για επιπλέον πηγές είναι διαθέσιμα στο www.tgeu.org/EU-law.

Μια συλλογή ευρωπαϊκών και εθνικών δικαστικών υποθέσεων που σχετίζονται με τις οδηγίες και τα δικαιώματα των τρανς ατόμων στην Ευρώπη γενικότερα, είναι διαθέσιμη στο www.tgeu.org/toolkit_legal_gender_recognition_in_Europe.

Τα πλαίσια εφαρμογής και μεταφοράς νομοθεσίας της ILGA-Europe για τις Οδηγίες για τα Δικαιώματα των Θυμάτων, τις Διαδικασίες Ασύλου και την Απασχόληση, είναι διαθέσιμα στο www.ilga-europe.org/resources/ilga-europe-reports-and-other-materials.

Το EQUINET, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φορέων Ισότητας, προσφέρει επιπλέον πηγές για τις αρμοδιότητες και τις υποχρεώσεις των φορέων ισότητας στο www.equineteurope.org.

Αν επιθυμείτε να υποβάλετε καταγγελία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σας ενθαρρύνουμε να επικοινωνήσετε με την TGEU για κοινή υποβολή στο tgeu@tgeu.org.

Σημειώσεις

- 1 | Μια οδηγία είναι μια δεσμευτική νομοθετική πράξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ορίζει ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα που πρέπει να επιτύχουν τα κράτη μέλη (πχ. καταπολέμηση των διακρίσεων). Τα κράτη χρειάζονται συνήθως νέους εθνικούς νόμους ή να προσαρμόσουν νόμους (διαδικασία που ονομάζεται «μεταφορά») προκειμένου να συμμορφωθούν με την οδηγία.
- 2 | Η οδηγία (2006/54/EK) αναφέρεται συχνά και ως η «Αναδιτυπωμένη Οδηγία Φύλου». Υπάρχουν κι άλλες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πεδίο της εργασίας και της απασχόλησης, ωστόσο, σε αυτό το πληροφοριακό δελτίο η «οδηγία Απασχόλησης & Κοινωνικής Ασφάλισης» αναφέρεται πάντοτε στην οδηγία 2006/54/EK. Αναδιτυπωμένη οδηγία είναι μια οδηγία που αποτελεί αναθεώρηση ενός ή περισσότερων προηγούμενων νομοθετικών πράξεων και των τροποποιήσεών τους.
- 3 | Βλέπε «Έκθεση αναφοράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή της οδηγίας του Συμβουλίου 2004/113/EK, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών», 5 Μαΐου 2015, σ. 4, διαθέσιμο στο www.tgeu.org/EU-law.
- 4 | Όπως αναφέρεται ρητά στην 2606η συνεδρίαση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Απασχόληση, Κοινωνική Πολιτική, Υγεία και Καταναλωτές), που πραγματοποιήθηκε στις 4 Οκτωβρίου 2004, σ. 7 www.consilium.europa.eu/register/en/content/out?&typ=ENTRY&i=MING&DOC_ID=ST-13369-2004-INIT.
- 5 | Η παρεχόμενη υπηρεσία δεν πρέπει κατ' ανάγκη να εξοφλείται από το πρόσωπο στο οποίο παρέχεται, πχ. στην περίπτωση κατά την οποία για μια θεραπεία πληρώνει η ασφάλεια ζωής.
- 6 | Ωστόσο, η οδηγία Απασχόλησης & Κοινωνικής Ασφάλισης απαγορεύει τις διακρίσεις όσον αφορά την επαγγελματική επιμόρφωση και τη μετεκπαίδευση (άρθρο 14.1β) Ορισμοί για την «εκπαίδευση» και την «επαγγελματική επιμόρφωση» δεν παρέχονται σε αυτές τις οδηγίες και εξαρτώνται από ορισμούς εθνικής νομοθεσίας.
- 7 | Το άρθρο 5.2 της οδηγίας επιτρέπει «αναλογικές διαφορές μεταξύ των ατομικών ασφαλιστρών και παροχών των ασφαλισμένων, όταν η χρήση του φύλου είναι καθοριστικός παράγοντας στην αξιολόγηση του κινδύνου βάσει σημαντικών και αξιόπιστων αναλογιστικών και στατιστικών δεδομένων». Το 2011, στην υπόθεση Test-Achats κατά Συμβουλίου Υπουργών του Ευρωπαϊκού Δικαστήριου αποφάνθηκε ότι το άρθρο παραβιάζει τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και είναι άκυρο. Ως εκ τούτου, το «φύλο» δεν πρέπει να χρησιμοποιείται στην αξιολόγηση του κινδύνου και των αντίστοιχων ατομικών ασφαλιστρών και προνομίων οποιουδήποτε είδους ασφάλισης.
- 8 | Η οδηγία δεν ορίζει ποιες θεραπείες περίθαλψης, πχ. για τον επαναπροσδιορισμό φύλου, πρέπει να πληρώνονται από την ασφάλεια. Ωστόσο, σύμφωνα με την οδηγία, θα αποτελούσε διάκριση αν ορισμένες ιατρικές θεραπείες παρέχονταν μόνο σε μη-τρανς (σις) άτομα ή αν η μαστεκτομή καλυπτόταν για τους τρανς άνδρες την ίδια στιγμή που δεν θα καλυπτόταν η αύξηση στήθους για τις τρανς γυναίκες (έμμεση διάκριση). Για περισσότερες λεπτομέρειες για το ζήτημα αυτό, βλέπε www.equineteurope.org/IMG/pdf/wg_dynamic_interpretation_full.pdf.
- 9 | Με βάση το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δεν είναι εντελώς ξεκάθαρο ποιο είναι το κατάλληλο μέτρο σύγκρισης σε περιπτώσεις διακρίσεων σε βάρος τρανς ατόμων. Στην υπόθεση P. κατά S. το δικαστήριο φαίνεται να έκανε μια ενδοπροσωπική σύγκριση (συγκρίνοντας την αντίληψη του εργοδότη για τον μη-τρανς άνδρα υποψήφιο, με την αντίληψή του για την τρανς γυναίκα υποψήφια όταν ανακοίνωσε την πρόθεσή της να υποβληθεί σε επαναπροσδιορισμό φύλου). Όμως στις υποθέσεις K.B. κατά NHS Pensions Agency και Richards κατά Secretary of State for Work and Pensions, το δικαστήριο έκανε μια διαπροσωπική σύγκριση μεταξύ ενός τρανς κι ενός σις (δηλαδή μη-τρανς) ατόμου του ίδιου φύλου. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε «Έκθεση αναφοράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα τρανς και τα ίντερσεξ άτομα», σσ. 38-43, διαθέσιμο στο www.tgeu.org/EU-law. Για λεπτομέρειες υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου που είναι συναφείς με τρανς ζητήματα, βλέπε www.tgeu.org/toolkit_legal_gender_recognition_in_Europe.
- 10 | Η αιτιολογική σκέψη 16 ορίζει τους «θεμιτούς σκοπούς» ως, για παράδειγμα, «προστασία θυμάτων βίας

σεξουαλικής φύσεως (πχ. σε εστίες διαμονής μόνο για άτομα του ενός φύλου), προστασία του ιδιωτικού βίου και της αξιοπρέπειας (σε περιπτώσεις όπως η παροχή στέγης από ένα άτομο σε μέρος της κατοικίας του), προαγωγή της ισότητας των φύλων ή των συμφερόντων ανδρών ή γυναικών (πχ. σώματα εθελοντών μόνον του ενός φύλου), στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι (ιδιωτικές λέσχες μόνο για άτομα του ενός φύλου) και στην οργάνωση αθλητικών δραστηριοτήτων (για άτομα μόνον του ενός φύλου)». Οι δημοσιονομικοί περιορισμοί δεν θεωρούνται θεμιτός σκοπός. Για περισσότερες πληροφορίες για τον ορισμό του «θεμιτού σκοπού» παρακαλώ συμβουλευθείτε την «Έκθεση αναφοράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή της οδηγίας του Συμβουλίου 2004/113/ΕΚ, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών», 5 Μαΐου 2015, σσ. 6-7, διαθέσιμο στο www.tgeu.org/EU-law.

- 11 | Σε αυτή την ερώτηση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δηλώσει ότι «Το ζήτημα της ευθύνης του παρόχου υπηρεσιών για παρενόχληση από τρίτον θα μπορούσε να είναι σημαντικό, ιδίως όταν η βασική υπηρεσία παρέχει μια πλατφόρμα επικοινωνίας μεταξύ πελατών, κατά την χρήση της οποίας σημειώνεται η παρενόχληση, για παράδειγμα μέσω του διαδικτύου». Βλέπε την αναφορά που παρατίθεται στην υποσημείωση 8, σ. 5.
- 12 | Βλέπε επίσης υποσημείωση 7 για τον ορισμό του «θεμιτού σκοπού» όσον αφορά την έμμεση διάκριση, καθώς ο «θεμιτός σκοπός» δεν ορίζεται στην οδηγία Απασχόλησης). Ωστόσο, η αιτιολογική σκέψη 19 σημειώνει ότι: «Η εξασφάλιση ίσης πρόσβασης στην απασχόληση και στην επαγγελματική κατάρτιση που οδηγεί στην απασχόληση είναι θεμελιώδης για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα απασχόλησης και επαγγέλματος. Οποιαδήποτε εξαίρεση από την αρχή αυτή θα πρέπει, επομένως, να περιορίζεται στις επαγγελματικές δραστηριότητες, οι οποίες, εκ φύσεως ή λόγω του πλαισίου εντός του οποίου εκτελούνται, απαιτούν την απασχόληση προσωπικού συγκεκριμένου φύλου, εφόσον ο επιδιωκόμενος στόχος είναι νόμιμος και σύμφωνος με την αρχή της αναλογικότητας». Ένα παράδειγμα θα μπορούσε να είναι η πρόσληψη γυναίκας για να εργαστεί με θηλυκότητας θύματα σεξουαλικής επίθεσης.
- 13 | Αν και η εξαίρεση σε αυτή την αρχή είναι μόνο μια έγκυος «γυναίκα», θα μπορούσαμε να περιμένουμε ότι αυτή η προστασία καλύπτει και τους κωφοροούντες τρανς άνδρες και άλλα άτομα που δεν αυτοπροσδιορίζονται ως γυναίκες. Ωστόσο, αυτό δεν έχει δοκιμαστεί ακόμα στο δικαστήριο και ενδεχομένως υπόκειται στους περιορισμούς του όρου «επιαναπροσδιορισμός φύλου» όπως εισήχθη στην υπόθεση Ρ. κατά S.
- 14 | Βλέπε επίσης Κ.Β. κατά NHS Pensions Agency (2004), στην οποία το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, επειδή κατά το εθνικό δίκαιο ήταν αδύνατον για τα τρανς άτομα να συνάψουν γάμο, το γεγονός ότι το πρόγραμμα σύνταξης χρείας ενός εργοδότη ήταν προσβάσιμο μόνο σε παντρεμένους, αποτελούσε διάκριση. Στη συγκεκριμένη υπόθεση μια στις γυναίκα εργαζόμενη αδυνατούσε να παντρευτεί τον τρανς άνδρα σύντροφό της και ως εκ τούτου δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις για το συνταξιοδοτικό πλάνο.
- 15 | Εάν αυτά προσφέρονται ως υπηρεσίες που αφορούν συγκεκριμένο φύλο, πχ. εστίες διαμονής μόνο για άτομα του ενός φύλου, τα τρανς άτομα θα πρέπει να έχουν εξίσου πρόσβαση με τρόπο που να μη συνεπάγεται διακρίσεις.
- 16 | Η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία δεν δεσμεύονται από αυτήν την οδηγία.
- 17 | Για μια σύντομη επισκόπηση αυτών των δικαιωμάτων συμβουλευθείτε τον Οδηγό της TGEU «Know Your Rights!», διαθέσιμο στο www.tgeu.org/EU-law, ή το υλικό της ILGA-Europe για το άσυλο στο www.ilga-europe.org/resources/ilga-europe-reports-and-other-materials.
- 18 | Η υπογράμμιση του συγγραφέα.
- 19 | Η επειδή ο δίκωκτης θεωρεί ότι έχει συγκεκριμένη ταυτότητα φύλου, είτε αυτό αποτελεί πραγματικότητα είτε όχι (άρθρο 10.2).
- 20 | Η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία δεν δεσμεύονται από αυτήν την οδηγία.
- 21 | Για μια σύντομη επισκόπηση αυτών των δικαιωμάτων συμβουλευθείτε τον Οδηγό της TGEU «Μάθε τα δικαιώματά σου!», διαθέσιμο στο www.ilga-europe.org/resources/ilga-europe-reports-and-other-materials, ή το υλικό της ILGA-Europe για το άσυλο στο www.ilga-europe.org/resources/ilga-europe-reports-and-other-materials.

KNOW
Your
Rights!*

Οδηγός Ακτιβιστών της TGEU για τα Δικαιώματα των Τρανς Ατόμων υπό το πρίσμα του Ευρωπαϊκού Δικαίου

TGEU
tgeu.org

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS

Ministry of Education, Culture and
Science of the Netherlands

Η παρούσα έκδοση έχει δημιουργηθεί με την οικονομική υποστήριξη του Ιδρύματος Ανοιχτής Κοινωνίας, της Κυβέρνησης της Ολλανδίας και του Προγράμματος Δικαιωμάτων, Ισότητας και Ιδιότητας του Πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα περιεχόμενα αυτής της έκδοσης είναι αποκλειστική ευθύνη της Transgender Europe και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντανακλούν τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ιδρύματος Ανοιχτής Κοινωνίας και της Κυβέρνησης της Ολλανδίας.

Το παρόν έγγραφο συντάχθηκε με τη μεγαλύτερη φροντίδα, αλλά δεν ισχυρίζεται ότι είναι πλήρες. Προτού λάβετε οποιαδήποτε νομική δράση, σας συμβουλεύουμε θερμά να αναζητήσετε νομικές συμβουλές. Χαιρετίζουμε τις παρατηρήσεις, τα σχόλια, τις ερωτήσεις ή τις προτάσεις για βελτίωση, τα οποία μπορείτε να μας στέλνετε στο tgeu@tgeu.org.

tgeu.org/eu-law

